במאי עסקינן אילימא בטועה שמעת מינה [א]עקירה בטעות הויא עקירה אלא בעוקר אימא סיפא ושאר כל הזבחים ששחטן לשום הפסח אם אינן ראויין חייב אם ראויין הן ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ואי בעוקר מה לי ראויין מה לי שאינן ראויין אלא פשיטא בטועה רישא בעוקר וסיפא בטועה א"ר אבין אין [א]רישא בעוקר וסיפא בטועה אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר' אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאינשי א"ל מתניתין מאי א"ל רישא בעוקר וסיפא בטועה תנא מיניה [ב]ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה תנן א"ר אליעזר מה אם פסח שמותר לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב ואם איתא הא לא דמי דרישא בעוקר וסיפא בטועה לר' אליעזר לא שני ליה לר' יהושע דשני ליה (א) לישני ליה הכי הכי קאמר ליה לדידי לא דמי רישא בעוקר וסיפא בטועה לדידך לא אם אמרת בפסח ששינה את שמו לדבר האסור תאמר בזבחים ששינה את שמן לדבר המותר א"ל רבי אליעזר אימורי ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שכן יש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה למימרא דכל היכא דאית ליה קצבה מחייב רבי יהושע והרי תינוקות דיש להן קצבה [ג]ותנן מי שהיו לו שני תינוקות אחד למולו אחר השבת ואחד למולו בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחד למולו בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר א"ר אמי הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת דאיכא הך דשבת דטריד ביה הכא כגון שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא אי הכי רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור אע"ג דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא [ד]והתניא רבי חייא [ה][מאבל ערב] א"ר מאיר לא נחלקו ר' אליעזר ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת דחייב על מה נחלקו על שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת [ו]דר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע [ב]פוטר ותסברא מה התם דלא עביד מצוה פטר רבי יהושע היכא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי רבי ינאי [ג]רישא כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת

שלא

אי נימא בטועה. כסבור שהוא זבח אחר: **שמעת מינה.** מדקתני חייב אלמא פסול הוא: **עקירה בטעות.** שלא נתכוון לעקור שם פסח ממנו הויא עקירה כעוקר מדעת: **מה לי שאינן ראויין.** עוקר לאו טועה בדבר מצוה הוא ואמאי פטר ליה ר' יהושע בראויין והלא לא טעה בו שיודע שאינו פסח: **רישא.** הפסח ששחטו: **סיפא.** ושאר כל הזבחים: **אוכלוסא.** חבורה גדולה מאד: **הא לא דמי.** רישא לסיפא דרישא בעוקר ולאו טועה הוא: **לר"א.** דלאו האי ק"ו לא שאני ליה בין עוקר לטועה: ומקשי' **ר' יהושע דשני ליה.** לימא ליה דלא דמי טועה לעוקר אמאי אהדר ליה טעמא משום ששינה בדבר האסור כו': **בפסח שאין לו קצבה.** אין חשבון לפסחים וזה שמצא טלה זה עומד בעזרה כסבור שהוא אבוד מבעליו ושחטו לשם מי שהוא: **תינוקות דיש להן קצבה.** מי שיש לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת יודע הוא שאין לו למול בשבת אלא אחד: **ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב.** דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא דעדיין לא הגיע זמנו ומודה רבי יהושע דחייב: **את של ערב שבת בשבת.** כסבור שהוא של שבת וזה של ערב שבת היה אתמול חולה או שנאנס ומילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת דהואיל ועבר זמנה ימתין עד למחר: **ר' אליעזר מחייב חטאת.** דלית ליה טועה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור: **רבי יהושע פוטר.** דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור ואע"ג דחילל שבת ועשה שלא כדת מכל מקום מצות מילה קיים. והכא נמי אע"ג דאית להו קצבה ליפטר דמכל מקום עשה מצוה דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין וזה שמצא זבח אחד בעזרה ושחטו לשם תמידי ציבור כשר לזבחו הראשון: **הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת.** בשעה שמל את זה עדיין שניהן עומדין דמשום הכי פטור דטרוד היה באחד מהן דיודע הוא שהיום חובת האחד עליו ומתני' כגון דקדים ושחטינהו לאימורי צבור דהשתא לא הוה טרוד ועסוק בשחיטתן: **ואע"ג כו'.** בתמיה: **[מאבל ערב.** שם מקום]: **ושכח ומל את של ערב שבת בשבת דחייב.** ואע"ג דעשה מצוה: **על מה נחלקו כו'.** וקס"ד השתא ברישא מחייב ר' מאיר כשמל את שניהם ע"י [שסבור] ששניהן כבר הגיע זמנן ומל של שבת תחלה שזמנו היום ואחר כך מל את של אתמול ואף על גב דעשה מצוה כיון דלא רמיא טירדא עליה בתר דמהליה לשל שבת לאו טועה בדבר מצוה הוא וסיפא פטור משום דטריד בשל שבת והוחלף לו של מחר דהא ודאי לא קאמר שמל את שניהם דהא לא טעי בהכי. אלמא היכא דלא טריד האידנא לר"מ חייב: **ותסברא.** דטעמא משום הכי הוא השתא סיפא דלא עבד מצוה דעדיין לא הגיע זמנו פטור רישא דעבד מצוה מחייב: **אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון.** שנתחלף לו אתמול של שבת בערב שבת ומלו בערב שבת ועדיין לא נודע טעותו וסבור שזה העומד של שבת הוא ואע"ג דטריד ביה דרמיא מצוה עליה כפי מחשבתו וגם עשה מצוה אפילו הכי חייב משום דלא ניתנה שבת לידחות אלא וסיפא ניתנה שבת לידחות אלא של שבת וטעה בדבר מצוה פטור ואפילו לא עשה מצוה לרבי מאיר פטור. והשוחט לשם אימורי צבור ניתנה שבת לידחות אלא קרבן צבור ואע"ג דקדים שחטינהו לאימורי צבור הרי שכח וע"י שטרוד בזבח זה בימים שעברו ויודע שזבח זה עומד ליקרב נבהל ושכח שכבר נשחטו אימורי צבור ושחטן לשמן:

ואחד

שמעת מינה עקירה בטעות הויא עקירה. אומר ר"י דפלוגתא היא בהתכלת (מנחות מט.): **הא** לא דמי רישא בעוקר כו'. ומאי קאמר ר' יהושע שכן שינה שמו בדבר האסור [א]אפילו שינה שמו לדבר המותר נמי חייב כיון שהוא עיקר:

לרבי יהושע דשני ליה לימא ליה הכי. תימה לרשב"א [ב]הא אפי' אי מוקמי' כולה בטועה ע"כ רבי יהושע לדבריו דרבי אליעזר קאמר דלדידיה רישא אפילו שינה לדבר המותר חייב כיון דלא עשה מצוה [ג]דמתני' מוקמי' בגמרא כרבי שמעון דאית ליה היכא דלא עשה מצוה חייב לרבי יהושע בפרק רבי אליעזר דמילה בסופו (שבת קלז.) דאמר רבי שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על ב' תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת דחייב משום דלא עשה מצוה [ד]א"כ מה שהוצרך לומר דרישא משום דשינה לדבר האסור היינו לדברי רבי אליעזר דלרבי אליעזר בסיפא נמי לא עשה מצוה דפסל לעיל אחרים לשם פסח ואומר ר"י דבכמה מקומות מצי למימר וליטעמיך ולא קאמר ועוד [ה]דלא דמי לתינוקות דהתם ודאי חייב כשמל של אחר השבת בשבת לפי שלא עשה מצוה וגם לא ניתנה שבת לידחות אלא אותו תינוק אבל פסח שינה לדבר המותר פטור כיון שניתנה שבת לידחות אלא אותו פסח אם היה שוחטו לשמו:

לדידך לא אם אמרת בפסח כו'. תימה לרשב"א מה משיב ר' יהושע לדברי ר' אליעזר תאמר בזבחים ששינה שמן לדבר המותר כיון לר' אליעזר לא שני בין עוקר לטועה מה מועיל מה ששינה לדבר המותר הלא לר' יהושע עוקר לדבר המותר חייב ה"ה טועה לר' אליעזר ומפרש ה"ק ר' יהושע לר' אליעזר נהי דלא שני לך בין עוקר לטועה מ"מ יש לחלק דרישא תרתי לגריעותא עוקר ולדבר האסור וסיפא תרתי לטיבותא דטועה ולדבר המותר:

שקדם ומל של שבת בערב שבת. הוה מצי לפלוגי בדידי' בין קדם ומל ללא קדם אלא דנקט רבותא בסיפא דמל של אחר השבת בשבת פטור אע"ג דלא עשה מצוה כיון שניתנה שבת לידחות ורישא נמי קמ"ל רבותא דנקט ע"ש אף על גב דעשה מצוה חייב כיון שלא ניתנה שבת לידחות:

באשתו

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה א ופ"ב מהלכות שגגות הלכה יא:

מב ב ג מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה ח:

רבינו חננאל (המשך)

איתא נימא לא דמי רישא בעוקר ולפיכך חייב, אי הוה רישא נמי בטועה כסיפא לא הוה מיחייב מידי. ושנינן לר' אליעזר לא שני ליה בין עוקר לטועה משום הכי לא פריך הכי, לר' יהושע שני ליה, והכי קאמר ר' יהושע לדידי לא קשיא רישא בעוקר וסיפא בטועה, אלא לדידך דלא שני לך בין עוקר לטועה לא אם אמרת טועה בפסח שטועה בדבר [נ"א: ששינהו לדבר] האסור לשחטו בשבת כגון שלמים וכיוצא בהן, תאמר בשלמים ששחטן לשם פסח ששינן לדבר המותר לשחטו בשבת והוא הפסח. אמר לו ר' אליעזר תמידין ומוספין יוכיחו שמותרין לשחטן בשבת והשוחט זבחים אחרים לשם תמיד בשבת חייב חטאת. אמר לו ר' יהושע שאני אימורי צבור שכן יש להן קצבה, כלומר שני תמידין ושני מוספין בכל שבת, וכיון שיש להם קצבה מאחר שנשחטו קצבת החובה, השאר עומדין באיסור שבת כשאר שאין ראויין לשבת כגון חטאות וכיוצא בהן, תאמר בפסח שאין לו קצבה. ואקשינן וכי כל היכא דאית ליה קצבה מחייב ר' יהושע והתנן בפרק ר' אליעזר מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת חייב חטאת. ומשני ר' אמי כגון שקדם ומל של ערב שבת בשבת דעדיין טריד בהאייך דבשבת, הכא דקדים שחטינהו לאימורי צבור ברישא דהא ליכא מידי דטריד ביה. אי הכי ר' מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי צבור פטור ואע"ג דקדים שחטינהו לאימורי צבור, והא תני ר' חייא אמר ר' מאיר לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת וכו', קתני מיהת רישא ושכח ומל של ערב שבת בשבת שחייב, נהי נמי דקדים מהליה להאיך דשבת האמר רבי מאיר אע"ג דקדים עבדינהו לאימורי צבור פטור. ואמרינן ולטעמיך תקשי לך רישא אסיפא, השתא רישא דקתני שכח ומל את של ערב שבת בשבת דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאפי' עובר זמנו והוא מלו בשבת בן תשעה ימים, מכל מקום בר מילה הוא ונתקיימה המצוה, סיפא דשכח ומל את של אחר שבת בשבת בן שבעת ימים, שאע"פ שטעה בדבר מצוה לא עשה מצוה שבן שבעת ימים אינו בר מילה קא פטר ר' יהושע. אלא אמרי דבי ר' ינאי רישא דמתני' כגון שקדם ומל את של שבת בערב שבת

מסורת הש"ס

א) [מנחות מט.], ב) [ברכות כח. וש"נ], ג) שבת דף קלז. כריתות יט:, ד) שם שם [ע"ש], ה) גי' רש"ל, ו) [מוזכר ביבמות לג.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' לישני ליה הכי קאמר כצ"ל ותיבת הכי נמחק:

מוסף רש"י

ושכח ומל את של השבת בשבת חייב. דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא ועבד ליה חבורה דהוי מלאכה, ולצורך, והכא אפילו ר' יהושע מודה (שבת קלז.). רבי אליעזר מחייב חטאת. דמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, ואע"ג דטעה בדבר מצוה, שהיה טרוד באותו של שבת ומתוך כך טעה בזה ואף בזה עשה מצוה שהרי זה ראוי למול אלא שאינו דוחה שבת, ס"ל לר"א טעה בדבר מצוה ועשה מצוה הכי נמי חייב חטאת חייב (שם).

מוסף תוספות

א. מאי איריא לדבר האסור. תוס' שאנץ.

ב. מאי קשיא ליה. שם.

ג. דפסח ששחטו בזמנו לשם שאר זבחים פסול והכי הוה ליה למימר לא [אם] אמרת בפסח שכן טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה תאמר בשאר זבחים שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה. שם.

ד. אלמא קסבר טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב לדברי הכל. שם.

ה. דמצינו למימר דאע"ג דמחייב ר' יהושע גבי תינוקות הכא גבי פסח אם שחטו לשם דבר המותר היה פוטר. שם.

רבינו חננאל

אוקימנא בעוקר ומפרש אינו שוחטו אלא לשם שלמים. והאי דקתני סיפא ושאר כל הזבחים ששחטן לשם הפסח בשבת שחל להיות בי"ד אם אינן ראויין לפסח כגון שהיו נקבות או זכרים בני שתים חייב, ואם ראוין הן ר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. אוקימנא בטועה כסבור כי הזבח של פסח הוא ששוחט ונמצא שטעה ושחט זבח אחר. ועמדה רישא בעוקר שם פסח מעליו ושוחטו לשם שלמים, וסיפא בטועה. ואמרינן איני דרישא בעוקר וסיפא בטועה, והתנן אמר רבי אליעזר ומה אם הפסח שמותר הוא עצמו לשוחטו בשבת לשם פסח אלא מפני ששינה שמו ושחטו לשם שלמים חייב, שאר זבחים שאסורין לשוחטן בשבת לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב. ואם